Predică solemnă la pomenirea sărbătorii celor Trei Ierarhi

Au venit, despre judecată și despre piramida cerului

De Michael Berkoutakis, Teolog - Educator

Discursul B.

„... În inversarea piramidei sociale se află, conform învățăturii Bisericii, soluția nu numai la criza economică actuală, ci și la toate problemele sociale. Principiul fundamental al acestei perspective socio-politice particulare este transformarea oricărei forme de putere de la «autoritate», care îl asuprește pe om, la «slujire», care îl slujește..."
„Toți cei care iubiți aceste cuvinte, să ne adunăm și să le cinstim cu imnuri. Căci ele sunt Treimea, care mijlocește pururea pentru noi."

Criza economică globală care a afectat toate țările lumii occidentale în general, dar și patria noastră în special, în ultimii ani este, fără îndoială, cea mai actuală problemă a timpului nostru. Această criză economică globală monopolizează zilnic interesul jurnaliștilor și este principala știre din buletinele de știri și de pe primele pagini ale ziarelor. Chinuie gândurile economiștilor și tehnocraților experți, care caută soluția ei definitivă. Îi determină pe guvernele naționale să ia măsuri dureroase care răstoarnă violent realizările economice și drepturile de muncă ale poporului lor. Umple sufletele oamenilor obișnuiți cu frică și anxietate. Testează fără milă limitele și rezistența societăților moderne. Profitând de sărbătoarea de astăzi, credem că ar merita să încercăm o abordare unică a problemei actuale a crizei economice globale din perspectiva învățăturii creștine, ai cărei exponenți au fost Cei Trei Ierarhi onorați astăzi.

Ideea egalității umane este una dintre cele mai profunde și ontologic înalte exigențe ale gândirii umane. Viziunea unei lumi a dreptății absolute, a solidarității, a păcii și a fericirii, fondată pe egalitatea socială, politică și economică a oamenilor, a marcat în mod indelebil cursul istoriei. De dragul acestei viziuni, au fost formulate de-a lungul secolelor

numeroase teorii filosofice și politice, au izbucnit războaie și revoluții sângeroase, s-au vărsat râuri de lacrimi, au fost sacrificate vieți omenești. Cu toate acestea, experiența acumulată dovedește categoric că viziunea acestei societăți ideale nu a fost niciodată realizată nicăieri, că egalitatea oamenilor nu a fost niciodată posibilă nicăieri, că natura însăși impune peste tot și întotdeauna, ca o lege naturală inviolabilă, inegalitatea ființelor, nu numai în viața noastră socială, ci și în orice formă de existență din lumea naturală.

Rezultatul acestei realități dureroase și nedrepte pentru logica umană este divizarea ierarhică a societăților umane în niveluri superioare și inferioare, impunerea unei ordini ierarhice, care este denumită de obicei „piramidă socială”. Astfel, oamenii sunt împărțiți în grupuri sociale, care împreună constituie societatea umană, dar, în același timp, se disting unele de altele prin poziția lor în cadrul unei piramide sociale mai largi. Cele mai slabe grupuri sociale sunt întotdeauna cele mai numeroase și se află la baza piramidei. Aceste grupuri acceptă presiunea și povara tuturor celorlalte grupuri, care se află într-o poziție ierarhică superioară, în timp ce ele însele nu presează niciun grup. Pe măsură ce ne deplasăm de la bază la vârful piramidei, constatăm că grupurile sociale se micșorează din ce în ce mai mult numeric și, pe de o parte, primesc mai puțină presiune din partea grupurilor ierarhic superioare, iar pe de altă parte, ele însele pun din ce în ce mai multă presiune asupra grupurilor ierarhic inferioare în raport cu acestea. În final, în vârful piramidei găsim un grup numeric mic, care, deși se bazează pe toți ceilalți, exercitând presiune asupra lor, nu este el însuși presat de nimic, ci, datorită poziției și puterii, domină toate grupurile care alcătuiesc societatea umană. Existența piramidei sociale – în ciuda diversității pe care o prezintă în funcție de vremuri și de percepțiile socio-politice ale oamenilor – este un fenomen universal și dovedește într-un mod incontestabil inegalitatea ontologic inevitabilă ce caracterizează societățile umane. Ne dovedește, cu alte cuvinte, că oamenii nu vor fi niciodată egali, ci vor fi întotdeauna distinși în puternici și slabi, bogați și săraci, mai mult sau mai puțin inteligenți, mai mult sau mai puțin capabili. La fel cum, desigur, vor fi întotdeauna distinși în înalți și scunzi, frumoși și urâți, grași și slabi, lingușitori și disonanți.

În fața acestui impas dureros, la prima vedere apar două soluții posibile. Prima este compromisul cu realitatea și renunțarea la exigența egalității oamenilor. A doua este transferul exigenței egalității în afara limitelor timpului istoric (adică credința că într-o altă lume, într-o altă viață, va prevala egalitatea, ceea ce nu poate prevala în societățile istorice). Cu

toate acestea, învățătura Bisericii respinge ambele soluții, indicând o altă modalitate de a aborda problema. În principiu, Biserica nu neagă realitatea inegalității umane și, prin urmare, nu consideră ideea de egalitate ca fiind răspunsul adecvat la exigența de construire a unei lumi a dreptății și fericirii. Conform învățăturii creștine, principiul fundamental al existenței umane este libertatea, adică capacitatea omului de a alege realizarea răului, chiar și atunci când este pe deplin conștient de natura greșită și fără ieșire a alegerii sale. Prin urmare, pentru Biserică, adevărata cauză a nedreptății sociale și a mizeriei, precum și a tuturor formelor așa-numitului „rău social", nu se găsește în inegalitatea oamenilor, ci în utilizarea greșită a libertății umane. Este oare posibil ca dreptatea și fericirea să triumfe în societățile istorice atâta timp cât oamenii își exercită libertatea într-un mod negativ? Experiența secolelor impune inexorabil un singur răspuns: nu. Atâta timp cât există oameni răi și rău intenționați, lacomi și ambițioși, filarhi și egoiști, vicleni și înșelători, adică atâta timp cât oamenii sunt dominați de pasiunile lor, nedreptatea socială și mizeria se vor reproduce la nesfârșit, și nicio teorie politică și socială, niciun partid și nicio reformă economică, niciun război și nicio revoluție nu vor putea acorda umanității îndelung suferinde dreptatea și fericirea dorite. Ce ar trebui făcut, așadar? Pot fi, în cele din urmă, satisfăcute exigențele universale ale dreptății sociale și fericirii? Și, dacă da, în ce fel?

Hristos , în Evanghelie, indică, ca soluție la problemă, nu aplatizarea piramidei sociale, ci inversarea ei completă. Domnul nu neagă inegalitatea și ierarhia oamenilor, nu neagă formarea piramidei sociale, ci, răsturnând această piramidă și așezându-i vârful în jos, ne învață perfecțiunea supremă și absolută. Hristos însuși se află în vârful acestei piramide inversate și primește de bunăvoie asupra Sa povara întregii omeniri. El este, conform mărturiei Sfântului Înaintemergător, „...Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii ... " (Ioan 1:29). Cei care Îl urmează pe Hristos merg – în cadrul piramidei mai largi – spre El. Cu toate acestea, cu cât se apropie mai mult de Hristos , cu atât mai puțini sunt oamenii care le stau lângă el și cu atât mai mare este presiunea pe care o primesc din partea straturilor sociale de deasupra lor. Astfel, în măsura în care se apropie de Hristos în vârful piramidei inversate, devin asemenea Lui, ridicând poverile fraților lor, conform cuvintelor Apostolului Pavel: „... Noi, care suntem tari, trebuie să purtăm slăbiciunile celor slabi și nu să ne plăcem nouă înșine ..." (Romani 15:1). Domnul, referindu-se la răsturnarea piramidei sociale și la poziția Sa specială în vârful ei, a spus despre Sine: „...mai mare dragoste nu are

nimeni decât să-și dea viața pentru prietenii săi...” (Ioan 15:13) și „...Fiul Omului n-a venit să fie slujit , ci să slujească și să-Și dea viața drept răscumpărare pentru mulți...” (Matei 20:28). El chiar le-a poruncit ucenicilor Săi să-I urmeze exemplul: „...conducătorii neamurilor domnesc peste ele, și cei mai mari ai lor le domnesc. Așadar, oricine vrea să fie mare între voi să fie slujitorul vostru , și oricine vrea să fie cel dintâi între voi să fie robul vostru ... ” (Matei 20:25-27) .

În această inversare a piramidei sociale se află, conform învățăturii Bisericii, soluția nu numai la criza economică actuală, ci și la toate problemele sociale. Principiul fundamental al acestei viziuni socio-politice particulare este transformarea oricărei forme de putere de la „autoritate”, care îl asuprește pe om, la „slujire”, care îl slujește. Numai dacă oamenii își exercită libertatea într-un mod pozitiv, ca iubire, după exemplul lui Hristos, toate formele de rău social vor dispărea din viețile noastre. Numai atunci dreptatea și fericirea vor triumfa în societățile istorice. Numai atunci dorința insațiabilă a celor puternici pentru bani și putere va fi înlocuită pașnic și fără vărsare de sânge de un nou concept economic și politic, care va considera profitul nu acumularea de bogăție, ci buna ei gestionare, criteriul cel mai înalt fiind nevoile tuturor oamenilor. Numai atunci vor dispărea din viețile noastre foametea și sărăcia, nedreptatea și exploatarea, mizeria și analfabetismul, minciunile și înșelăciunea, frica de război și, în cele din urmă, războiul însuși. Numai atunci vor fi create legi și instituții, organizații internaționale și alianțe transnaționale care vor servi nu intereselor egocentrice ale câtorva, ci intereselor colective ale multora. Aceasta este calea lui Hristos și a Sfinților Săi.

Această cale a fost urmată de Cei Trei Ierarhi sărbătoriți astăzi și această cale ne-au învățat-o prin munca lor multilaterală, ca fiind calea perfecțiunii absolute. Toți Trei proveneau din familii nobile și bogate. Cu toate acestea, au renunțat de bunăvoie la bogăție și, urmând exemplul și porunca lui Hristos, și-au distribuit averea săracilor. Toți Trei și-au dedicat toate puterile psihosomatice, toate cunoștințele științifice, toate talentele și toate darurile lor bogate slujirii altruiste a oamenilor. Toți Trei i-au controlat pe cei puternici ai timpului lor cu cel mai strict limbaj. Astfel, i-au criticat aspru pe regii nedemni, condamnând exercitarea egoistă a puterii politice. I-au denunțat public pe conducătorii politici și religioși corupți pentru părtinirea lor în administrarea justiției și pentru luarea ilegală de mită. I-au criticat fără milă pe bogați pentru utilizarea greșită a bogăției, cerând insistent exercitarea solidarității sociale, pe care,

conform poruncii lui Hristos, cei puternici sunt obligați să o demonstreze față de cei slabi. În cele din urmă, au luptat cu toată puterea pentru aplicarea practică a iubirii în societățile umane și ne-au lăsat, ca o moștenire prețioasă, atât exemplul lor personal, cât și învățătura lor divin inspirată. Vasile cel Mare, de exemplu, a cerut ca bogații din vremea sa să distribuie săracilor bunurile pe care le depozitaseră în cămarele lor și, înarmat cu prestigiul pe care i-l dădea exemplul său personal, i-a convins în cele din urmă să acționeze conform ordinelor sale. Astfel, în timpul foametei din 367 d.Hr., i-a salvat pe săracii din Cezareea, fără a face distincție între creștini, neevrei și evrei. Puțin mai târziu, ca arhiepiscop al Cezareei, cu banii pe care i-a strâns din donațiile bogaților și cu munca altruistă a călugărilor, a construit celebra Basilia. O instituție caritabilă care includea un spital, un azil de bătrâni, un orfelinat și o școală pentru copiii săraci.

Pe calea aplicării practice a iubirii se află – și în umila noastră părere – soluția la actuala criză economică globală, care, cu mijlocirile bine primite de Dumnezeu ale celor Trei Ierarhi, poate fi depășită cât mai curând posibil pentru binele întregii lumi și, mai presus de toate, pentru binele patriei și al poporului nostru.

Berkoutakis Michael

Teolog – Educator

Pyrgos din Ilia, 15/01/2011

P.S. 1) Ideea centrală a discursului se bazează pe învățătura fericitului stareț Sofronie Saharov (vezi „Sfântul Siluan Athonitul”, Partea A, Capitolul XIV, pp. 312-316) și a fost rostită în Karatoula, Ilia, vineri, 28 ianuarie 2011, în timpul sărbătorii Sfinților Trei Ierarhi.

2) Tuturor utilizatorilor de internet li se permite să îl reproducă cu acuratețe, atât în format electronic, cât și în format tipărit, cu condiția să fie DISTRIBUIT GRATUIT.